

Poklady v nebi

Mt 6:19-21 ¹⁹Neukládejte si poklady na zemi, kde je ničí mol a rez a kde je zloději vykopávají a kradou. ²⁰Ukládejte si poklady v nebi, kde je neničí mol ani rez a kde je zloději nevykopávají a nekradou. ²¹Neboť kde je tvůj poklad, tam bude i tvé srdce

Tato perikopa byla již mnohokrát mnohými kazateli vykládána, takže je v křesťanském kontextu obecně srozumitelná a její výklad v té nejjednodušší, nejhrušší – ve středověku někdy i zvulgarizované – podobě zní: Pozemské věci nejsou k ničemu. Neusilujte o pozemské statky, ale o nebe. Abyste se mohli dostat do nebe, musíte nechat zemi a pozemské věci být a nestarat se o ně.

Pokud k této perikopě přistoupí theolog (například katolický potridentský), je jeho výklad formulován opatrněji, ale v podstatě stejně: O zemi a pozemské věci se máme starat jen natolik, nakolik je to nutné a potřebné ke spáse naší, případně našich bližních.

Když ale chceme opustit půdu již formulované křesťanské tradice a hledáme na obecně lidské úrovni nějaký výchozí bod, nějaké základní předporozumění, jež by nám umožnilo tento text vyložit, zjistíme, že není takřka žádné. Z obecně lidského hlediska je to, co zde Ježíš prohlašuje a požaduje vlastně nesrozumitelné. Už řecký antický člověk by si asi poklepal na čelo, a odbyl věc nějakým sarkasmem: Jak mám umístit poklady na nebe? To tam mám vylézt po žebříku a zavěsit tam třeba náušnice?

Přesto je ale tato věc méně směšná, než se zdá.

Bohové totiž v dávných dobách na nebe umísťovali předměty: Orfeovu lyru, Andromedin vlas, ba se tam s nimi někdy dostali i jejich nositelé. To ovšem bylo dávno, a byli to Bohové; představa toho, že bychom jim my, malí lidé mohli nějak výrazněji fušovat do řemesla, zůstává pořád dost kuriózní.

Co je to nebe? Nebe normálně nevidíme. Odkrývá se nám jen v noci, tehdy, kdy je svět naší běžné zkušenosti zahalen tmou – a ještě jen za příznivých atmosférických podmínek. My máme jeho jistou zkušenost, ale je to zkušenost jiná, jaksi nesouběžná s veškerou ostatní „denní“ zkušeností. Nebe také – na rozdíl od běžných situací – od nás nevyžaduje, abychom na ně nějak reagovali, abychom honem uhasili ten oheň, který chytl na plotně, nebo abychom zdvihli drnčící telefon. Jen tam je a ukazuje se. A my se můžeme dívat, žasnout, protáčet krk a objevovat stále nové a nové další jevy a jejich vztahy a kombinace...

Ale tak jako země se všemi svými tvory, která byla například pro renesanční paracelsisty plná skrytých poukazů, signatur, poukazujících ke vznešenějším sférám božího Stvoření,

tak i samo nebe je jen obrazem, rozvinutím původnějších duchovních struktur, do viditelné, měřitelné – a v případě země i hmatatelné – podoby.

Ukládání pokladů na zemi může být i reálné – sem tam se takový nějaký zakopaný poklad vykope. Ale popravdě řečeno, jen málo lidí to skutečně dělá, protože většině lidí přeci jen dojde – i bez Ježíšových slov – že je to velice nejistý podnik, že je „ničím mol a rez a zloději je vykopávají a kradou.” A navíc, komu bude ten poklad po letech sloužit? Snad to ještě může být jistá forma odkazu budoucím, v situaci, kdy nemáme možnost jim je předat osobně a doprovodit tak důležitým vysvětlujícím SLOVEM. I dnes občas ukládáme na významná místa: do základních kamenů, do makovic kostelních věží doklady o tom, jaký byl svět v okamžiku, kdy byla práce dohotovena a případně také kdo se na ní podílel. Je to takový Geocaching přes staletí.

Uložit něco do „paměti země” je ovšem obtížnější, přesto jsme však již takové věci dokázali – častěji ovšem v ničivém smyslu: Vyhladili jsme nesčetně živočišných i rostlinných druhů, změnili jsme tvář země – z úrodné země jsme udělali pouštinu a – občas také – z pustiny obývanou zemi; na druhé straně jsme některé živočišné druhy něčemu naučili – a oni si to nyní nezávisle na nás předávají¹. Nejvíce jsme se ovšem změnili sami – vypěstovali jsme si vlastnosti, kteří dávní lidé neměli (o některé jejich vlastnosti jsme zase přišli) a do jisté míry jsme se i „vychovali” k soužití ve velkých společnostech, kde se žije lidem snáze a bezpečněji. Pokusil jsem se v tomto odstavě zmínit takové změny, které nejsou jenom jednorázové – jako když se v hoře vyhloubí lom, který se může zase zasypat, nebo po opuštění časem zaroste vegetací – nepostihují pouze daný faktický stav země nebo přírody, ale zasahují jaksi jejich „matrici”, to znamená, jakmile se takové změny udají, již napříště poteče život v jiných kolejích – ty změny se budou „replikovat”.

A v podobném smyslu ukládat si poklady na nebi neznámá ovšem umísťovat je na nebe „jednorázově”, ale způsobit, že se něco zapíše do „matrice” nebe, do oněch struktur, jichž je neskutečně krásná a zářivá noční obloha jen připomínkou a obrazem. Myslím, že takto mohou působit především hodnoty. Bývaly kdysi doby, kdy si lidé příliš nevážili například svobody; každý měl takovou míru svobodného rozhodování, jakou mu určovalo jeho společenské postavení, a to znamenalo, že u většiny lidí to byla míra velice malá, ale netrápilo je to. Pak ale přišli lidé, kteří byli pro ideál svobody ochotni podstoupit tvrdé boje a často obětovat i svůj život, aby měli například právo tvrdit něco odlišného od oficiální věrouky, nebo žít jinak, než si žádá obecný mrav. A ti svůj ideál svobody vtiskli na nebesa.

1 Těmto jevům se věnoval především anglický biolog Alfred Rupert Sheldrake.

V obecnějším smyslu bychom mohli říci, že na nebesa můžeme umístit jen to, co sami vytvoříme, pokud ovšem to má nějakou nepomíjivou složku, něco, co má schopnost a sílu působit i nadále, až se jeho původce zbaví své křehké fyzické schránky. Mnoho lidí si chce svým způsobem „postavit pomník“, usilují, aby po nich něco zůstalo, co je přetrvá a bude je připomínat. To je zcela lidsky pochopitelné, přesto musíme takové snahy poněkud poopravit a přesměrovat. Nejde o pomníky, do kterých následující generace narážejí (fyzicky třeba na hřbitovech) a jenom jim znepříjemňují život a samy jim nic nepřinášejí, zůstávají jim nesrozumitelné a cizí. Bylo by krásné, kdyby to, co po sobě zanecháme, bylo nějakým způsobem živé: kdyby to mělo tendenci samo „žít“, rozvíjet se, vyvíjet a případně „opravovat své chyby“, kdyby to bylo *interpretovatelné*. Takovou je třeba hudba, kterou vymysleli a složili lidé dávno mrtví. Řeklo by se: hudba je pomíjivá, vždyť zaniká v okamžiku doznění. A ejhle, není tomu tak. Hudební znalci a sběratelé proto neshírají třeba jen po jedné nahrávce Beethovenových symfonií, ale touží je mít od každého dirigenta a orchestru, poněvadž jsou jiné a vždy nové. A stejně je tomu i s lidovou písní: kolik variant taková dávná písnička mezi lidmi vytvoří, textových i melodických a do jakých nových a nových kontextů vstupuje!

Pokud se nám tedy podaří vytvořit něco takového jako hudbu, která bude znít uším budoucích generací, něco, co bude žít svým vlastním životem, můžeme říci, že jsme si uložili poklad v nebi.